

ORAIN ARTE ARGITARAPUTAKO KAPITULUA

- 1.- TEKLADUN AEROFONOAK
- 2.- TEKLADUN KORDOFONOAK
- 3.- METALEZKO AEROFONOAK
- 4.- ZUREZKO AEROFONOAK
- 5.- HARI IGURTZIZKO KORDOFONOAK

HOTSAK SORTZEN

**TEKLADUN
KORDOFONOAK**

ZER DA HOTSAK SORTZEN?

HOTSAK SORTZEN bideo-serieak gaur egun musikaren munduan erabiltzen diren musika-tresnak, taldeka sailkaturik, ikaslegoari erakutsi nahi dizkio eta, bere helburu nagusia ikaslego horri musikaren alderdi honen ulermena erraztea eta laburbiltzea litzateke.

Bideo-seriea musika ematen duen irakaslea bere eguneroko lanean laguntzeko tresna osagarri bat eskaintzeko asmoz eratu da. Horrela berak eskuartean dituen bestelako bitartekoak, liburuak, musika-tresna bidezko ekimenak, audizioak e.a. HOTSAK SORTZEN bideo-serieaz indartu eta aberastu egin ahal izango ditu.

Musika-tresnak sailkatzera koan erabiltzen den hiztegia orohar, C.Sandis-ek 1914. urtean proposatu zuenari jarraikiz osatu da. Dena dela irakasleak ikusi beharke du zein hiztegi komeni zaion, orain arte arabili duena kontuan hartuta. Hala ere interesgarria litzateke ikaslegoarengan antzinako formei buruzko jakinahia piztea. Izan ere gaur egun arruntki erabiltzen diren hainbat hitzek, orduko oroitzapena baitakarkigute. Besteak beste "telefono", "fonoteka" eta horrelakoak.

NOIZ ETA NOLA ERABILI HOTSAK SORTZEN

Hots eta doinuak sortzen duten musika-tresnei buruzko lan didaktiko hau, HOTSAK SORTZEN batallatu duguna, Derri gorrezko Bigarren Hezkuntzan diharduten taldeentzat pentsatua dago. Adierazpen Instrumentala lizenburua duen Atal Nagusian legoke eta honen barruan Bigarren Edukin Multzoan "Adierazpena eta Komunikazioan" alegia.

Bideo-serieari heldu aurretik komenigarria litzateke ikaslegoa apur bat prestatu izatea. Horretarako, modu empirikoan bada ere, irakaslearen hitzaldidial medio, ikaslegoa musika-tresna eta hotsen berezitasun fisikoan berri izan dezan saiaturko gara lehenbizi. Gero, ezaguera empiriko horretatik egoera kognoszilbora iragan daitezkeen ahaleginduko gara, Bigarren Edukin Multzo hau eta Hirugarrena "Musika Historian" dioena erlazionatuz.

HELBURU OROKORRAK

SERIEAREN EDUKIN OROKORRAK

Bideo bakoitzak eremu historikoan aurkeztuko ditu musika-tresnak, garaian garaiko moda eta estiloen eboluzioak beraienengan sortutako aldaketak erakutsiz bai teknikoki bai apaingarrietan. Musika-tresna ezberdinak ikusteak "Hotsak nola sortzen diren" erakustea du xede. Gai honek berebiziko zailtasunak ditu hainbat kasutan, esate baterako organoan. Horregatik, nahitaezkoa da instrumentuak zehatz mehatz ikustea eta entzutea guzti hori ulertzeko.

Horra hor ikus-entzutezkoen papera. Bidecan kontu handiz ukitzen den beste alderdi bat zera da: musika-tresna bakoitzari dagokion toki fisikoa eta ingurunea. Azken hauek aldaketa nabarmenak ezagutu dute historian zehar, garaia, giroa eta musika-tresnaren erabileraren arabera.

- 1.- Musika-tresna bakoitza berezko dituen doinuak medio ezagutua izan dadin lortzea.
- 2.- Doinua eta doinu hori ekoizten duen musika-tresna erlazionatzea. Horrekin batera doinua sortzeko modua eta forma musika tresnarekin erlazionatu.
- 3.- Musika-tresna bakoitzak historian bete duen lekua kokatzea.
- 4.- Doinuaren berezitasunak ezagutu, aurreko esperientzia musikaletan jasotako ezagueraz baliatuz.
- 5.- Musika-taldeen barruan instrumentuak bereiztea. Lan hau musikagile kopuru ezberdinez osaturiko musika taldeekin egingo dugu.
- 6.- Musika-tresnak ikaslearen ingurune hurbilarekin erlazionatu.
- 7.- Mendeabaldeko musika-talde garrantzitsuenen ezagutza. Baita norberaren herri ingurukoak ere.

BIGAREN HELBURUAK

- 1.- Entzumena garatzea.
- 2.- Doinuaren berezitasunak partitura batean nola adierazten diren ezagutzea.
- 3.- Doinuaren ezaugarri guztiak sordezaketen instrumentuak sortzea.
- 4.- Musika eta natura elkartzea. Manifestazio hau nola ematen den erakustea instrumentuetan. Esaterako organoak badu "txori kantua" izeneko erregistro bat.

JARRERAZKO HELBURUAK

- 1.- Talde lana bultzatuz, taldeari buruzko balorazioa eta errespetoa landu.
- 2.- Erresponstabilitatearen garapena proposaturiko ekintzetan parte bizia hartuz.
- 3.- Atenzioa, obsesbazioa, kontzentrazioa eta ixiltasuna biztu, inguruan duenaz ohartzeko (hotsak eta doinuak barne) biderik onenak baitira.
- 4.- Musika-lenguaialaren orokortasuna sentitzen saiatu munduko gizarte guztietan erabiltzen dela erakutsiz. Bestalde musikaren ahalmen terapeutikoen berri ere emango diegu.
- 5.- Taldeko beste lagunekiko izan behar dugun begirune eta errespetua garatu.

ARIKETAK

— Ikasleei ahal duten musika tresna guztiak klasera ekar dezaten eskatuko diegu. Material guzti hori familiatan sailkatuko dugu edo taldetan.

Jarraian ikasleek musika-tresna bakoitzaz demostrazio bat egingo dute eta denen artean, musika-jolea eta entzuleen artean instrumentuaren ezaugarriak zehaztuko dituzte, beti irakaslearen gidaritzapean.

— Herrian edo hirian ematen diren kontzertuetara joatea nahitaezko ariketa da, bideo-serie hau modu egokian landu nahi bada. Kontzertu ostean, klasean, ikasleek ikusi duten orkestra, banda edo musika-taldea zatitu egingo dute doinu eta instrumentuen arabera.

— Bideo-seriean erakusten diren instrumentuak komeni da historikoki begiratzea. Horretarako, gure herriko zein gertuen dugun hiriko antzinako eraikuntza nahiz museoetara joatea aholkatzen da. Toki horietan erraz aurkituko ditugu antzinako musika-tresnen arrastoak. Elizetako estatua eta irudietan edota arte ederretako museoetako koadroetan.

Ariketa hau egingez gero, — MUSIKA —
ARTEA — GARAIKO ESTILIA, erlazionatu ahal izango ditugu.

KAPITULAREN GIDA DIDAKTIKOA

EDUKINA

Kapitulua lau atal nagusitan banatua duzu:

—Lehen atala. Aurkezpena.

Lehen atal honetan tekladun kordofonoen familia osatzen duten musika-tresnen berri ematen da, modu zabalean. Bertan, kronologia lagun, familiaren sorkuntzan parte hartu zuten ahaiden berri ematen da. Pitagorasen monokordioaren ondorio izan zen klabikordia, eta espineta bereziki. Sarrera bukatzeko tekladun kordofonoen ezugarri nagusiak agertzen dira modu laburrean.

—Bigarren atala. Tekladun kordofonoak.

Klabea. Bigarren atal honetan, familiako bi ahaidetarrantzitsuenetatik bat ikusiko duzu. Klabea, alegia.

Oraingoan musika-tresnaren sorkuntza, eboluzioa, osagaiak eta historian zehar ezagutu dituen aldaketa eta betekizun ezberdinak zehatz-mehatz ikustera ematen dira.

—Hirugarren atala. Tekladun kordofonoak. Pianoa.

Klabea ikusita, orain, gure artean ezagunagoa den pianoaren berri izango duzu. Aurreko atalean klabearekin egin dugun bezala, oraingoan pianoaren sorkuntza, garapena eta osagaiak aztertuko ditugu zehatz-mehatz. Musika-tresnaren historia ere kontutan izango duzu, Cristoforiren pianofortearen garapenean Mozart, Behetoven edota Lizst bezalako musikagile handiek izan zuten eragina azpimarratuz.

—Laugarren atala. Antzekotasunak eta desberdintasunak.

Kapitulua bukatzeko tekladun kordofonoen familiako bi musika-tresnarik garrantzitsuenen arteko antzekotasun eta desberdintasunak agertuko ditugu, bakoitzak sortzen duen doinuaren berezitasunak ezberdintzen ikasteko.

GLOSARIOA

ESPINEJA
KORDOFONO
MONOKORDIO, KLABIKORDIO, PIANOFORTE
KLABIZENBALO (KLABE)
ERRESONANTZIA
PLEKTRO
FELDRO
ARMONIKOAK
ERREGISTRO
EZKI (ZURA), TEINKARIAK, ZIRI (KABILA)
OHOL HARMONIKOA, JAUZIGAILUAK
ESKAPE
ZARRAPATU
GANBARA TALDEA
SOKA-MULTZO NAGUSIA
ZORTZIDUN ZORROTZA
LAUTE DOINUA (RABEL)

LIBURUAK

--El libro de la música--
V.V.A.A.
Parramon Institutua
--Musicalia--
V.V.A.A.
Salvat, Iruña 1987
--Atlas de la música--
ULRICH, Michels
Alianza argitaletxea, Madrid 1982
--Diccionario Oxford de la música--
SCHOLLS, Percy A.
Edhasa, Hermes, Sudamericana,
Barcelona, 1984.